

”תערוכות תל-אביב” / הארץ / 1.11.63 / תע' יחיד / גלריה ”צ'מרינסקי” / תל-אביב

ציוריו של שרגא כהן, איש עין-הוד, אפופים באווירה מיוחדת ואישית. זוהי אווירה של רגע מאגי כשכל העצמים פושטים כאילו את מסכתם היום-יומית והופכים חלק ממשוהו על-טבעי ומסתורי אפוף עלטה וסוד. גישה תוכנית וחוויתית זו - והמדובר אינו בעיצובה הטכני ציורי - מופיעה בציור גם אצל ציירים כארנולד בקלין השוויצ'י, ריידר, וציוריו המאוחרים ה”קלאסיציסטיים” של ג'ורג'ו דה-צ'יריקו וכולם קשורים בהסרת מעטה היום-יום מעל העצמים והפיכתם לחלק מרגע מאגי עוטה רז. ניתוח המוטיבים העיקריים המופיעים בציורו של שרגא כהן עלול לעזור רבות להבנת דרך עיצובו את האווירה המשמשת כתוכן מרכזי לציוריו. מחד גיסא, אין ספק שציורו של שרגא כהן מיועד למסור חוויה רגשית מיסטית, דבר שמקרב את ציורו לזרם הרומנטי ומוצא סימוכין בטשטוש הפרטים הבודדים, והדגשת האווירה הכללית והתוכן הרגשי. מאידך גיסא, מופיע השימוש באתרים השאולים מהעולם הקלאסי יווני-רומי, עיצוב סטאטי של כלל הציור (למרות דינאמיות מדומה שתוסבר בהמשך הרשימה) ותשומת לב שווה לפרטים המרכיבים את התמונה הנראים כקשורים בציור הקלאסיציסטי. היחס בין שני קטבים אלה ראוי לפירוט נוסף שהרי הוא הוא המאפשר את הבנת דרך עיצוב ציורו של שרגא כהן. נאמר כאן שהפרט הבודד מטושטש, אך בו בזמן ניתנת תשומת לב שווה לכל הפרטים. הדבר דומה לנוף מוגדר הנראה בשעות בין הערבים כשהחשכה קרבה ולמרות שכל פרט בגוף זה מוגדר בביורו, הרי שה”כ הפרטים מטושטשים ונמוגים זה בזה. אין כאן הדגשה של פרט אחד לעומת טשטוש עצמים אחרים - ודרך כך גם הדגשת חשיבותו - אלא מיוזג כל העצמים לצרכי אווירה ודרך כך הדגשת אווירה רגשית. זהו שוני יסודי אחד של דרך ציורו של שרגא כהן מהציור הרומנטי המעדיף להדגיש פרטים

מסוימים ולערפל אחרים וגם מהציור הקלאסי המותיר את כל הפרטים בחדותם המלאה. שוני אחר מדרך הציור הרומנטי הוא ההמנעות - בלי להתחשב אם זוהי המנעות מכוונת או לא - מתנועה אמיתית. גוף נע אינו מאפשר ראיית מלוא הפרטים, ואמנים בציור הרומנטי ויתרו על פרטים כדי לחזק את תחושת התנועה. אצל שרגא כהן עובדים כל הפרטים בתשומת לב שווה, ולכן גם כאשר מופיעה משיכת מכחול הקרובה לתנועה במהותה, כמו בציור "התרנגול", נראה תרנגול זה כעשוי נוצות נחושת-קלל ממורטות וניצב כשכבה מעוטרת שדרכה אפשר להשקיף על הבניינים והעיטורים המופיעים ברוב ציוריו של צייר זה. תנועה מדומה זו עשויה להזכיר שוב את דרך הציור הקלאסיציסטית, בה אפילו הסוס הדוהר נראה כעומד קפוא במקומו. אך שרגא כהן אינו מנסה אפילו לצייר בסגנון רם ולהתייחס לפרטים כדרך שהתייחסו אליהם אנגר ודויד. כל הפרטים חשובים, אך חשיבותם אינה באה מכוח עצמם אלא משמשים איזה משל לנמשל אל-טבעי. כאשר מסתכלים כך על ציורים אלה מובנת גם העיטוריות המרובה, המופיעה כמעט בכל ציוריו של שרגא כהן. עיטוריות זו, המופיעות בצורת זרים מסוגגנת, הצבת עמודים יוונים בעלי ריתמוס התעלות החוזר והכותרת הקישוטית, השימוש במוטיב של חלונות צבעוניים מעוטרים ושכבות עשירות דגם, מדגיש את הצד המופשט והבלתי מוחשי של הנושא, ויחד עם האפולית הכללית, מכווין את הצופה לתוכן המיסטי. ציורו של שרגא כהן קרוב ברוחו לציור הרומנטי, אך בהדגישו את הצד האל-טבעי והמסתורי של הנושא, משתמש הצייר - ובצדק - בדרך עיצוב השואבת גם מהציור הקלאסיציסטי וגם מדרך הציור הרומנטי ויוצר סינתזה המתאימה במיוחד להעברת התוכן הפנימי האישי שלו. למרות סטיות קלות, מצטיינת תערוכתו של שרגא כהן באורגניות ואחידות, הן טכנית ביצועית והן חוויתית, המוכיחות שלצייר זה יש מטען רגשי עז, המכוון לכיוון ברור ומשמש כדחף וקנה-מידה בעת ובעונה אחת.

יש רק לקוות שבציוריו הבאים יהרהר שרגא כהן יותר על היחס החשוב מאוד בין מבנה וכמות האלמנטים המרכיבים אותו ובין הפורמאט של הציור עצמו. ברבים מהציורים שבתערוכה הנוכחית יש הרגשה שהפורמאט היה צריך להיות גדול יותר, דבר שהיה מונע הרגשת דחיסות מסוימת הקיימת בציורים עתה.